

Alkupuheenvuorot

Kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut ja Asukasyhdistys

Asemaseudun historiaa/Kulttuurikävely

Sotamies Blikst´n tarina

Täällä Asemalla on aina ollut oma-aloitteista ja ratkaisukeskeistä porukkaa. Heistä hyvä esimerkki oli tuolla Asematien varrella asunut sotamies Johan Blikst. Vaimonsa Kustaava valitti, että tuvassa oli luteita, johon ongelmaan sotamies Blikst keksi oivan ja yksinkertaisen ratkaisun, hän tuikkasi pirttinsä tuleen. Ja lähti sitä sitten vaimonsa ja eväitten kanssa viereiselle mäelle katselemaan.

Sotamies Blikstiä epäiltiin hulluksi, mutta aikanaan rakuunarykmentin lääkäri oli antanut lausunnon: "Ei hän hullu ole, mutta ylenannettu".

Tervetuloa kaikille.

Minun nimeni on Kari Pusa asun tuolla radan ja järven toisella puolen ja toimin amatöörioppaana tällä kulttuurikävelyllä.

"Pelisäännöt"

- Reipasta kävelyä on noin neljä kilometriä. Kävelyvauhti on n. 15 min./kilometri.
- Kokonaisaika on puolitoistatuntia, joten paluu Asarille tapahtuu noin 18.30-18.45.
- Tämän alun jälkeen pysähdyksiä on 7, joten kohdetta kohden jää enintään n. 4 minuuttia, joten yritetään olla ytimekkäitä.
- Jos siltä aikataulullisesti näyttää, lyhennämme reittiä hieman ehtiäksemme Asarille viimeistään 18.45.
- Kulttuurikävelyn jälkeen Aseman Asukasyhdistys järjestää halukkaille jatkohetken 19.30 saakka muisteluille kahvin ja juomien kera. WC:n käyttö on myös mahdollinen.
- KUKA OSALLISTUU TÄHÄN?
- Meillä on tiukka aikataulu, joten yritetään olla yhtenä ryhmänä.
- MEILLÄ ON TÄSSÄ JOUKOSSA KELTAISILLA HUOMIOLIIVEILLÄ VARUSTETTUJA ASEMANSEUDUN ASIANTUNTIJOITA, JOILTA VOI TUOSSA KÄVELYN AIKANA KYSYÄ.

Ensin oli Halimaan korpi ja sitten tuli rautatie

Alla olevia tietoja on kerätty yhteistyössä Asemalla pitkään asuneiden ihmisten joukosta ja osa niistä ovat suoria lainauksia Seppo Ilmari Kallion 1995 julkaistusta kirjasta ”Halimaan Asemakylä Kangasalan aseman historiaa”.

Kirja on nähtävillä Asemaseudun Asukasyhdistyksen sivuilla www.asemalainen.fi

Halimaa/Hallimaierfi on mainittu jo 1600 luvun kartassa Messukyllen pastorati:in ja Kangasala pastoratin rajalla.

Asemanseutu alkoi muodostua rautatien valmistuttua 1800 -luvun lopulla kahdesta omaleimaisesta ja kulttuurillisesti erilaisesta osasta.

Tämä radan eteläpuoleinen osa oli leimallisesti kaupallinen alue ja rautatieläisten asuttamaa. Radan pohjoinen puoli taas omalta osaltaan teollisuuden ja sen työntekijöiden kotialuetta.

Kulttuurikävelyn aikana näemme 1800 -luvun lopulla ja viimevuosisadan alussa rakennettuja osin suojeltuja asuin-, kauppa- ja kestikievarirakennuksia ja tutustumme niiden historiaan. Pääsemme kohta käymään myös Kangasalan vanhan asemarakennuksen odotussalissa.

Radan pohjoispuolella ja Halimajärven rannoilla tutustumme mm. viimevuosisadalla toimineiden kauppapuutarhan, veneveistämön, pilketehtaan ja sahan paikkoihin, joissa ne ovat sijainneet ja kuulemme niiden teollisesta toiminnasta.

<u>Kohteen nimi</u>	<u>Historiaa</u>	<u>Katuosoite</u>
---------------------	------------------	-------------------

LÄHTÖPISTE ASARIN ALUE

ASARI/NIEMEN TALO		Asemantie 470
-------------------	--	---------------

Kangasalan kaupungin omistama Asari valmistui 1990. Vuosisadan alussa paikalla on ollut Raikussa rakennettu ja sieltä tähän siirretty Nikulan pirtti, jossa pidetty jonkinlaista pullapuotia. Seuraava omistaja oli Kalle Niemen perhe. Tästä perheestä kuulemme vielä tarkemmin radan toisella puolella. Tämän jälkeen paikalla oli Havisevalta 1925 muuttaneiden Kustaa Niemen (ei sukua Kallelle) perheen talo, joka purettiin Asarin tieltä pois.

ASEMAN ALAKOULU

Asemantie 476

Koulu toimi Tursolan koulun yhdistettyinä 1. ja 2. luokkien opetus 1957-1968. Talo on rakennettu ennen vuotta 1915 ja siinä on toiminut myös -20 luvulla Sirènin kahvila. Talossa on pidetty tansseja ja muita kyläjuhlia. Toiminut myös Osuusliike Voiman työntekijöiden kesäasuntona. Aikanaan kun Kangasalan hiihtotapahtuman oli, toimi tämä paikka mehuntarkkauspisteenä.

HÖLLIN TALO

Karjasillantie 9

Tämän talon rakensi Hölli niminen henkilö tai perhe 1905, ja sitä asutti pitkään Muikun perhe. Talo on suojeltu. Valitettavasti talosta ei ole enempää tietoa saatavilla.

SADEOJAN/TUOMAALAN/ALHOLAN TALO

Asemantie/Karhunpirtintie 2

Talossa on pidetty kahvilaa, vuokrattu huoneita matkustavaisille, pihassa ollut myös asemalta siirretty kioski. Piharakennuksessa oli Aseman ensimmäinen Niskan perheen pitämä kauppa vuodesta 1926 vuoteen ?.

KAUPPOJEN TONTTI

Asemantie 475

Tällä tontilla ovat sijainneet 1800 -luvun lopulla asemarakennuksen pohjoispuolelta siirretty kivinen kihlakunnan kestäkievari. Sen lopetettua tuli messukyläläisen Eero Paunun ruokakauppa, ja kaksi vuotta myöhemmin Simo Hakasen kauppa vuoteen 1949 ja sitten Osuusliike Voiman kauppa. Paikalla on sijainnut myös baari ja kioski. Nykyisin rakennus on asuinkäytössä.

MÅRTENSSONIEN TALO

Asemantie 471

Tontti kuului sahan omistajalle Frans Mäkelälle 1920 -luvulla. Talossa on toiminut asemalta poissiirtämisen jälkeen posti ja sen lopetettua kyläkapakka Aseman-Kievari vuodesta 1992 noin vuoteen 2000. Talon paikalla on toiminut palanut lumpputehdas.

HEINOSEN TALO

Asemantie 460

Talossa toimi kaksikymmenluvulla kihlakunnan majatalo. Vanha Halimaan pysäkin tie kulki tämän pihan läpi. Majatalon pitäjien yleisinä velvollisuuksiin kuului pitää kaksi huonetta ja kaksi

kyytihevosta, joilla suoritettiin kyydit kirkolle. Hevoskyytiä Asemalta keskustaan kirkolle kutsuttiin Dilisanssi -nimellä.

4

PYSÄHTYMINEN KARJASILLANTIE 13, 15 JA 17 KOHDALLA

Tontti, johon kuului nuo nykyiset osoitteet, omisti viime vuosisadan alussa Sorolan kartanon tilanhoitaja Axel Molin.

LUNDSTEDTIN TALO

Karjasillantie 15

Karjasillantie 15 osti häneltä n. 1923 Johan Lundstedt, joka toimi ratamestarina. Vaimo Fanny tunnettiin asemalaisten kesken ”ylevänä mamma”. Myöhempi omistaja Alfons Hinden kertoi nähneensä hänet yöllä kummittelemassa. Piharakennuksessa kerrotaan toimineen viimevuosisadan alussa saippuatehdas.

HALIMAAN PYSÄKKIRAKENNUS

Karjasillantie

Päätös rautatien rakentamisesta tehtiin 1879 ja rata Vaasaan valmistui 1882. Suinulan aseman ja Siitaman seisakkeen lisäksi ruvettiin Halimaahan suunnittelemaan pysäkkiä. Pysäkki oli toiminnassa 1895-1898.

Asemarakennuksen valmistuttua se toimi myös ratamestarin virka- asuntona. Talo on vieläkin pystyssä ja lienee vanhin tai ainakin yksi vanhimmista säilyneistä rakennuksista

SAARISEN TORPPA

Karjasillantie

tämän Karjasillantien aivan loppupäässä on myös Saarisen torppa. Tämän talon mukaan on saanut vieressä oleva mäki Saarisenvuori nimensä.

(NISKAN TALO

Karjasillantie 28

Aseman ensimmäisen ruokakaupan omistaneen (1926) Tampereelta muuttaneen Niskan perheen koti. Vuosisadan alussa pieneen huoneen ja keittiön käsittävään taloon muuttivat Amerikasta Reimanien pariskunta. He muuttivat talon amerikkalaistyyliseksi herrasväen huvilaksi lasiverantoineen ja yläkerran parvekkeineen.)

Poispurettu ensimmäinen kestikievari sijaitsi myös käytöstä poistetun pohjoisen ylikäytävän vieressä. Ja vielä erittäin tärkeä tieto on, että tuossa 100-200 metrin päässä sijaitsi **Aseman tanssilava**.

KALLE RANTALAN MAJATALO

Asemantie 484

Yksityinen Rantalan majatalo. Tämän rakennuksen kulmahuoneessa toimi myös Niskan kauppa. Tämä Rantala piti aikanaan myös omistamallaan Asarin vieressä olevan Kauppojen tontilla kestikievaria. Rantala omisti monia Karhunpirtintien tontteja.

5

SIIRTYMINEN ASEMAN PIHAPIIRIIN

TUTUSTUMINEN ASEMARAKENNUKSEN ODOTUSTILOIHIN

ASEMA JA LÄHIYMPÄRISTÖ

Asemantie 490/Karjasillantie

Rautatie otettiin käyttöön 1882. Rautatien ylitykselle oli kaksi paikkaa eteläinen ja pohjoinen. Ja niin kuin äskeisellä pysähtymisellä kerroin, Halimaan pysäkkirakennus sijaitsi Karjasillantien päässä ja on vieläkin pystyssä.

Liikenne lisääntyi ja ruvettiin rakentamaan uutta Kangasalan asemarakennusta, joka valmistui nykyiselle paikalleen 1989. Laajennus siihen tehtiin 1920 -luvulla. Asemalla toimi posti ja odotushuonetta käytettiin seurakunnan hartaustilana. Ensimmäisenä asemapäällikkönä toimi Aleksander Eugen Isaksson. Muista rakennuksista on vielä jäljellä yksityiskäytössä nyt oleva rautatieläisten asuinkasarmi (Karjasillantie 21), jonka näemme tarkemmin myöhemmin radan toiselta puolelta.

Asemanraitti

VPK: paikka, Asema-aukio makasiineineen, SOK:n varasto, VR:n sauna, Eteläinen rautatien ylikäytävä, **RADAN TOISEN YLIKULUN PAIKKA**

SEURAAVAKSI KULJEMME PYSÄHTYMÄTTÄ TIEN VASENNA PUOLELTA KOHTI RAUTATIEN ALIKULKUA JA HETI SEN JÄLKEEN SUUNTAAMME HETI RADAN VIERTÄ PITKIN TAKAISIN PÄIN KOHTI POHJOISTA.

-

NOIN VASTAPÄÄTÄ ASEMARAKENNUSTA, JOSSA SEURAAVA PYSÄHDYS

FRANS MÄKELÄN TALO

Halimajärventie 2

Frans Mäkelä perusti Halimajärven päähän sahan 1921 sitä varten hän hankki usean hehtaarin maa-alueen sekä perheelleen kodiksi tämän talon. Kulttuurikävelyn aikana tulemme vielä käymään tuon vanhan sahan alueella

Seuraavat omistajat/asukkaat olivat Kyröläiset, Hilja ja Jalmari sekä Kerttu ja Laina ja he ryhtyivät pitämään 1930 paikkeilla **kauppapuutarhaa** radan vierellä Tampereen suuntaiselle puolella.

Kasvihuoneita rakennettiin -35, -41 ja -51. Mm. kurkku ja tomaatti olivat kasvatettavia ja myytäviä vihanneksia. Toiminta loppui 1973.

6

NÄKYMÄ JÄRVELLE JA JÄRVEN PÄÄHÄN

NÄPPÄRÄ OY:N PILKETEHDAS

Sijaiti aikanaan Halimajärveen laskevassa rinteessä aseman kohdalla. Samassa yhteydessä oli Halimaan veneveistämö, joka siirtyi siitä myöhemmin esille tulevan Laatukarmin tiloihin.

SAHAN KONTTORIRAKENNUS MÄKELÄN TALOSSA

Halinallentie 6

Talo sijaitsee Halimajärventie 2 ja rannan välissä.

NÄKYMÄ RADAN TOISELLE PUOLELLE

Pilketehtaan vastapäätä radan toisella puolella on sijainnut ”Kulttuurikahvila Pilke”, jota piti Matti Kosonen niminen henkilö 50 -luvulta aina 70 -luvulle saakka.

- lastauslaituri
- VR:n makasiini
- SOK:n varasto

RANTANIEMENTIETÄ KOHTI ASEMAKALLIONTIEN RISTEYSTÄ JOSSA PYSÄHDYS

NÄKYMÄ RADAN YLI

- rautatieläisten asuinkasarmi
- keskustan kauppojen tontille siirretty kivinen ensimmäinen kestikievarin sijainti
- pohjoisen radan ylikulku

Rantaniementie (saanut nimensä Kalle Niemen perheen talonpaikasta)

KALLE NIEMEN TALO/MAATILA

Asarin paikalla olleen Niemen talon aikaisempi omistaja, joka myi sen pois ja osti Tarpilan talolta noin kilometrin pituisen rantakaistaleen peltoineen radan ja Halimajärven välistä ja rakensi sille tuon talonsa.

LAATUKARMI

Edellä mainitun Kalle Niemen poika Reima oli puuseppä ja rakensi Kinnusen veljesten kanssa veneitä Halimaan veneveistämöllä. He perustivat Laatukarmi-nimisen puusepänverstaan 1950-60

luvun vaihteessa radan varteen. Reima Niemi osti yrityksen itselleen ja piti sitä 25 vuotta, kunnes myi sen Valtamon veljeksille 1982, joista toinen toimii yrittäjänä vielä tänäkin päivänä. Laatukarmi oli aikanaan Halimaan Sahan jälkeen suurin Aseman seudun työnantaja.

7

Asemakalliontielle

PYSÄHTYMINEN ASEMAKALLIONTIELLÄ RANNALLE

(Näkymä Halimajärven yli: Seela Sellan kotitalo, Kotkanpesä jne.)

KOTKANPESÄ

Halimajärventie 28

Kangasalan ensimmäisen asemapäällikön Aleksander Eugen Isakssonin vuonna 1901 rakentama huvila. Hän oli Halimajärven ensimmäinen ranta-asukas. Myöhempiä omistajia, 1927-71, oli tamperelaisen hotelli-ravintola Seurahuoneen omistanut Kaltion perhe.

NÄYTTÉLIJÄ SEELA SELLAN KOTI

Halimanpolku 12

Seela Sella (os. Virtanen) on kymmenvuotias (1947), kun hänen perheensä muutti tänne. Seelan mukaan heidän taloltaan eteenpäin Halimajärven rantaan ei ollut asutusta – vain metsää. Heidän talosta sahalle päin rantaviivalla asuivat tai pitivät kesäasuntoa Neuvoset, Solansuut Orassalot ja seuraavana jo Kotkanpesä yhteydessä mainitut Kaltiot.

(SIIRTYMINEN VIINIMÄKEEN JA KÄYNTI VIRTASTEN PIHAPIIRISSÄ)

HALIMAAN ASEMAKYLÄN KIRJOITTAJA SEPPÖ KALLION KOTIPAikka

Tämän silloisen Asemaseudun Omakotiyhdistyksen 20-vuotisjuhlinsa 1992 tilaaman kirjan ”Halimaan Asemakylä” kirjoittajan Seppo Kallion koti sijaitsi Asemakalliontien oikealle lähtevän haarassa, joka menee Halimajärven rantaan ja sen rannalla.

Kirjan pelastukseksi koitui sattuma. Hän oli vienyt aineiston kirjapaino Hermekseen, kun kohta sen jälkeen lokakuun 20. päivänä 1992 talo paloi ja palossa meni kaikki. Kirjoittaja pelastui vain alushousut jalassa palosta.

Ilman Seppo Kallion ansiokkaasti kirjoittamaa kirjaa, en minä ainakaan olisi tohtinut lähteä nk. oppaaksi tälle kulttuurikävelylle.

TAKAISIN RANTANEIMENTIETÄ HALIMAJÄRVENTIEN ALKUUN JA SIITÄ SIIRTYMINEN TIEPOHJAA PITKIN HALIMAJÄRVEN RANTAAN, JOSSA PYSÄHTYMINEN

HALIMAAN SAHA

Halinalentie/Sahurinpolku

Saha aloitti toimintansa 1924 ja se päättyi 1953. Perustaja oli jo aikaisemminkin mainittu Frans Mäkelä. Hän muutti Asemalle perheineen Suinulasta vuonna 1921. Sahattavat tukit tuotiin rautateitse, purettiin vaunuista ja pientä kanavanpätkeä pitkin sahattavaksi. Aluetta pitkin risteilivät sillat, joilla kiskoja pitkin valmis sahatavara kuljetettiin vaunuilla ratapihan tasolle asti. Saha tarjosi kolmekymmenvuotisen olemassaolon aikana työpaikan kymmenille asemalaisille.

8

SIIRTYMINEN SAHURINPOLUN KAUTTA HALIMAJÄRVENTIELLE, JOSTA ALKAA PALUU ASARILLE

**TÄSSÄ VAIHEESSA RATKAISTAAN, ONKO MAHDOLLISTA AJALLISESTI JATKAA VIELÄ
KARHUNPIRTINTIELLE JA MAIJALAN MÖKILLE**

SAHURINPOLKU

Sahan työntekijöiden asuintaloja.

KIISKILÄN KAUPPA

Halimajärventie 21

Metsäkulmassa asuneet Martta ja Mikko Kiiskilä pitivät piharakennuksessa kauppaa, joka toimi kevääseen 1970.

Wattipolku, jonka päästä alkaa yhden Suomen suurimmilta sähkömuuntamojen alueesta. Kuriositeettina kerrottakoon, että Imatran Voiman muuntamoja johti Lahja Kauramäki, joka oli naisena lajissaan yksi harvinaisemmista.

**SIIRTYMINEN HALIMAJÄRVENTIETÄ PITKIN ALIKULULLE, ASEMANRAITILLE JA SIELTÄ
KARHUNPIRTINTIELLE**

Tutustuminen Maijalan mökkiin, jonne käynti Järvensivun Sarin talon tontin kautta.

Talon historia?

PALUU ASRILLE, JOSSA LOPPUSANAT JA TARJOILUA NAUTTIMAAN

Kiitokset omasta puolestani ja kaikkien tähän kulttuurikävelyn toteuttaneille toimijoille ja erityisesti teille, jotka olette tähän osallistuneet ja mahdollistaneet.

Toivottavasti tapahtuma on ollut mieluinen, ja muualla asuville tervetuloa Aseman seudulle toistekin.